

## СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Луливера Делчева Кръстева,  
Софийски университет „Св. Кл. Охридски“,  
Факултет по журналистика и масова комуникация,  
катедра „История и теория на журналистиката“

**Относно:** дисертационния труд на Зина Стоянова Соколова за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.5 Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Вътрешна политика и медии)

**Тема на дисертационния труд:** „Стереотипи на отрицанието в съвременната българска преса“

**Основание** за представяне на становището: научен ръководител на дисертантката, член на научното жури за публичната защита на дисертационния труд, съгласно Заповед № РД 38-6/05.01.2018 на Ректора на СУ „Св.Климент Охридски“

### **1. Обща преценка за представения дисертационен труд – актуалност на темата, съдържание, структура**

Дисертацията на Зина Стоянова Соколова е в обем от 222 страници. Темата ѝ се характеризира с актуалност и значимост. Трудът, представен за публична защита, анализира актуални проблеми на съвременната ни журналистика – стереотипите на отрицание в българската преса, като изследва техния генезис и негативното им влияние, което индиректно очертава представите на авторката за качествена журналистика.

Дисертационният труд е развит съобразно изискванията за структурно съдържателно оформяне на такъв текст и има качества на научен труд. Той се отличава с логична

цялост. В структурно отношение е конструиран от увод, три глави, заключение, библиография и приложение. Отделните части на дисертацията са добре балансирани.

Кои са **главните достойнства** на дисертацията на Зина Соколова?

На първо място, ясно са формулирани основната тема, изследователската теза, целите и задачите на научното изследване. Концептуалната рамка на проучването е отчетлива и добре защитена от гледна точка на формулираната хипотеза, че едни от най-устойчивите и разпространени медийни конструкти са негативните стереотипи за българската общност, за исторически събития, за хора от други етноси, за бежанци и др.

На второ място, авторката правилно е избрала и приложила интердисциплинарния подход. За първи път в българската научна литература в областта на журналистиката се изследва връзката между стереотипи, медии и медиен език. Научни публикации за медийния език има немало, но в настоящия труд анализът му е обвързан с негативните журналистически стереотипи, като са приложени паралелно и едновременно подходи от три научни полета – когнитивен подход, социокултурен подход и комуникационен подход. Проследен е генезисът на стереотипите като обект на социалната психология, изведени са техните народопсихологически измерения, а така също техните езикови и социолингвистични аспекти като изследователски проблем.

На трето място, новото в дисертационния труд е систематизацията на преобладаващите негативни медийни стереотипи. За очертаване на тематичния избор се въвежда най-широка гама теоретични изводи от сферата на социалната психология, социолингвистиката, медийната теория и теорията на комуникацията.

На следващо място, авторката въвежда понятието „негативен медиен стереотип“: схематична представа – конкретен образ, оценка или рамка за дадено събитие, обществен проблем или група от хора, с негативно звучене. Превръщането на схематичната представа в медиен стереотип зависи от честотата на употреба.

Разпространението в публичното пространство прави този вид стереотип изключително устойчив, смята Зина Соколова.

За първи път тя отделя специално внимание – на стереотипите за младите българи, като стереотипа „Терминал 2“, стереотипа за неграмотните лентяи, противопоставянето

млади – стари, стереотипи, свързани с демографския проблем. Проследена е тяхната негативна роля във формирането на идентичността на младите българи.

Зина Соколова е анализирала и стереотипи за политиците; стереотипи, свързани с най-новата ни история и с отношението към другите етноси, като стигматизирането на ромите и бежанците, което е ново предизвикателство пред журналистите в българските медии.

Дисертантката обръща внимание и на редица опити на журналисти в българската преса за балансиране на негативното говорене и преодоляване на употребата на негативни автостереотипи, което позволява един по-обективен поглед към миналото и отразяване на проблемите на ромите и бежанците с повече емпатия. Тази друга гледна точка е важна за журналистическата практика, защото очертава възможни позитивни подходи.

Емпиричното изследване, осъществено от авторката, по своя обхват и цели е приносен момент в труда. Емпиричните данни позволяват да се издигне и защити убедително хипотезата, че сривът в доверието в медиите до голяма степен се дължи и на прекономерната употреба на медийни стереотипи на отрицание.

**Емпиричното проучване** обхваща внушителен брой публикации в българската преса – 2348 в пет български всекидневника: „24 часа“, „Труд“, „Стандарт“, „Монитор“ и „Сега“ в двугодишен период (2014 – 2016). Анализирани са първите страници и рубриците за коментари и анализи. Контент-анализът е направен по няколко качествени показатели: стереотипизиране чрез самооценка, чрез сравнения, чрез класации, обвинения към държавата (негативни стереотипи за България и българите), стереотипи, свързани с младите, нашето минало, образа на другите. Емпиричното проучване е достатъчно мащабно, позволяващо да се направят обективни, задълбочени и многоаспектни изводи. Бих искала да подчертая също, че авторът на дисертационния труд има и дългогодишна журналистическа практика в седмичниците „168 часа“ и „Аз-буки“, което ѝ позволява да дообогати направените изводи в практически план.

**Библиографията** е актуална и достатъчна като обем. Тя съдържа 117 заглавия на кирилица и латиница.

Части от труда Зина Соколова е представила на Шестата европейска конференция за комуникация в Прага, организирана от ECREA – European Communication Research and Education Association (Европейска организация за изследвания в областта на

комуникацията и образованието), през ноември 2016 г. и в шест издания на Деня на докторанта.

Зина Соколова участва активно в няколко научноизследователски проекта: „Социокултурни специфики на медиите“, „Социални страхове и медии“.

## **2. Оценка на автореферата и научните публикации по дисертацията**

Представеният автореферат в обем от 41 страници отговаря на поставените научни изисквания, вярно представя дисертационния труд и основните приноси на дисертантката.

Зина Соколова има четири научни публикации по темата на дисертацията си, които са посветени на медиите в кръга на автостереотипите – фактор за обществен нихилизъм, на езика в медиите и журналистическата отговорност и други аспекти от темата на дисертацията. Една от публикациите е свързана с участие в авторитетен международен форум, подготвена в англоезичен вариант.

## **3. Оценка на получените научни и научноприложни резултати**

**Приносите** в дисертационния труд на Зина Соколова могат да бъдат обобщени в следното:

### A. В теоретичен план

1. Поставя се нов научен въпрос, свързан с изследване на социалното влияние на медийните автостереотипи (особено на негативните автостереотипи), чието проучване не е правено у нас. В това отношение доказването на тезата, че негативните автостереотипи за собствената група (българите като колективна социална и психологическа представа) са преобладаващият вид, е изключително важно както за теорията на комуникацията и социалната психология, така и за журналистическата практика.
2. За първи път в сферата на журналистиката се отделя специално внимание на стереотипите за младите хора в медиите – подобно проучване не е правено у нас досега.
3. Дисертантката предлага авторска дефиниция на понятието медиен стереотип, с което работата ѝ дообогатява теорията за стереотипите и журналистическата теория с нов

теден аспект – стереотипи на отрицание в съвременната българска преса, което не е било фокус на научно изследване. Авторката анализира негативния медийен резонанс – употребата на негативни медийни стереотипи и фокусирането върху негативната информация в журналистическата практика като водещ принцип.

#### Б. В практикоприложен план

1. Авторските диаграми, които онагледяват резултатите от мащабното емпирично проучване, имат и самостоятелен приносен характер, защото очертават проблемни професионални зони и доказват необходимостта от коректив на съществуващи негативни журналистически практики.

2. В този аспект се откроява и стремежът на авторката, въпреки че основният фокус в разработката е върху негативното говорене и негативните медийни автостереотипи, да проследява и динамиката на съотношението негативно vs обективно в българската преса. Така тя очертава модели, които могат да послужат за коригиране на изкривени в момента функции на журналистиката.

**В заключение**, като научен ръководител на Зина Стоянова Соколова, искам да подчертая удовлетворението си от нейната коректна и прецизна работа. Зина Соколова има сериозна дългогодишна журналистическа практика. Същевременно тя показва силни научноизследователски аналитични умения, високо равнище на теоретичния анализ, на критично осмисляне на познати и по-нови концепции. Дисертацията ѝ отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав – и е оригинално и приносно изследване. Оценявам високо свършеното и постигнатото от Зина Соколова през годините на нейната редовна докторантура и това ми дава основание да предложа убедено на членовете на уважаемото научно жури да присъдят на Зина Стоянова Соколова образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност 05.04.10 Журналистика (Вътрешна политика и медии).

София, 15 март 2018 г.

доц. д-р Луливера Кръстева